

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Dijital Yetkinlik Kapsamında Hazırlanan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Examination of Graduate Theses Prepared within the Scope of Digital Competence in the Social Studies Curriculum

Mehmet Akif KARALI

Dr. Marmara Üniversitesi

mehmetkarali@marun.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-9816-2520>

MakaleBaşvuruTarihi / Received: 15.09.2022

Makale Kabul Tarihi / Accepted: 30.12.2022

MakaleTürü / Article Type: AraştırmaMakalesi

Işıl AKINCI

Kamu Yönetimi Uzmanı, Okul Müdürü Yardımcısı, Şehit Erdoğan Türkel İlkokulu

canisil@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1979-1071>

ÖZET

AnahtarKelimeler

Sosyal Bilgiler

Dijital Yetkinlik

Lisansüstü Tezler

Bu araştırma ortaokul Sosyal bilgiler öğretim programında Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin belirlediği 8 anahtar yetkinlik arasında yer alan Dijital Yetkinlik kapsamında lisansüstü tezlerin incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma temel bir nitel çalışmadır. Araştırmada Dijital yetkinlik kapsamında hazırlanan lisansüstü tezler Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan eserler arasından doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. İncelenen lisansüstü tez çalışmalarının sayısı, hangi üniversite bünyesinde hazırlandığı, anabilim dalı ve tez çalışmalarında kullanılan yöntem karşılaştırmalı bir şekilde incelenmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak incelenen lisansüstü tezlerin 16 tanesinin dijital yetkinlik kapsamında hazırlandığı tespit edilmiştir. Bu tezlerin 12 tanesinin yüksek lisans tez çalışması olduğu 4 tanesinin de doktora tez çalışması olarak hazırlandığı tespit edilmiştir. Hazırlanan lisansüstü tez çalışmalarının 12 tanesinin eğitim ve öğretim konusunda, 1 tanesinin coğrafya, 1 tanesinin iletişim bilimleri, 1 tanesinin gazetecilik ve 1 tanesinin de mühendislik bilimleri konularında oldukları tespit edilmiştir. İncelenen lisansüstü tez çalışmalarında 3 tanesinin Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde 2 tanesinin Marmara Üniversitesinde ve diğerlerinin birer tane olarak Bahçeşehir Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Adıyaman Üniversitesi, Trabzon Üniversitesi Mersin Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi bünyesinde hazırlandığı görülmüştür. Dijital yetkinlik kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazetecilik Ana Bilim Dalı, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı, İletişim Ana Bilim Dalı, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Bilgi Teknolojileri Ana Bilim Dalı, Mühendislik Yönetimi Ana Bilim Dalı ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalında hazırlandığı tespit edilmiştir. İncelenen lisansüstü tez çalışmalarının 9 tanesinde nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı, 5 tanesinde nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı ve 1 tanesinde de çoklu/karma araştırma yönteminin kullanıldığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezler arasında 1 tezin içeriğinde araştırma yöntemi ile ilgili herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Araştırma sonunda Sosyal bilgiler öğretim programında yeralan Dijital yetkinlik kapsamında lisansüstü tez çalışmalarının 2019 ile 2022 yılları arasında hazırlandığı görülmüştür. Bu sonuçtan hareketle Diital yetkinliğe yönelik lisansüstü tez çalışmalarının güncel bir konu olarak nitelendirilebileceği ve ilerleyen yıllarda yapılacak çalışmalar ile giderek derinlemesine incelenebileceği söylenebilir.

ABSTRACT**Keywords:**

Social studies

Digital Competence

Graduate Theses

This research has been prepared in order to examine the postgraduate theses within the scope of Digital Competence, which is among the 8 key competencies determined by the Turkish Competences Framework in the secondary school Social Studies curriculum. The research is a basic qualitative study. In the research, the postgraduate theses prepared within the scope of digital competence were obtained through document analysis among the works in the National Thesis Center. The number of the postgraduate thesis studies examined, the university in which they were prepared, the method used in the department and the thesis studies were examined in a comparative way. It was determined that 16 of the postgraduate theses examined in accordance with the purpose of the research were prepared within the scope of digital competence. It has been determined that 12 of these theses were prepared as master thesis studies and 4 of them were prepared as doctoral thesis studies. It has been determined that 12 of the prepared postgraduate thesis studies were on education and training, 1 on geography, 1 on communication sciences, 1 on journalism and 1 on engineering sciences. In the postgraduate thesis studies examined, it was observed that 3 of them were prepared at Çanakkale Onsekiz Mart University and 2 of them were prepared at Marmara University. It was seen that other theses were prepared at Bahçeşehir University, Gazi University, Yeditepe University, Niğde Ömer Halisdemir University, Adıyaman University, Trabzon University Mersin University, Yıldız Technical University, Mardin Artuklu University, İstanbul Bilgi University, Muğla Sıtkı Koçman University. It has been determined that it was prepared in the Department of Turkish and Social Sciences Education, Department of Journalism, Department of Mathematics and Science Education, Department of Communication, Department of Educational Sciences, Department of Basic Education, Department of Information Technologies, Department of Engineering Management and the Department of Computer Education and Instructional Technologies. It was determined that qualitative research methods were used in 9 of the postgraduate thesis studies, quantitative research methods were used in 5 of them, and multiple/mixed research methods were used in 1 of them. Among the postgraduate theses examined within the scope of the research, no data on the research method could be found in the content of 1 thesis. At the end of the research, it was seen that the postgraduate thesis studies were prepared between 2019 and 2022 within the scope of Digital competence in the Social Studies curriculum. Based on this result, it can be said that postgraduate thesis studies on digital competence can be considered as a current topic and can be examined in depth with studies to be done in the coming years.

1. GİRİŞ

Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler insanların günlük yaşamında oldukça etkili olmaya devam etmektedir. Teknolojinin ortaya çıkardığı yeni gelişmelerin etkisiyle insanoğlu farklı araç ve gereçleri günlük yaşamında kullanmaya başlamış ve bu kullanım artarak devam etmiştir. Teknolojinin insanlara sunduğu konforlu yaşam ve bilgiye daha hızlı erişim imkânı teknolojik araçların insanların gündelik ihtiyaçlarını karşılamalarında ayrılmaz birer parça haline gelmiştir.

Teknolojinin sunduğu imkânlardan yararlanmak amacıyla ortaya çıkan yeni araç gereçlerin kullanımında bilinç düzeyinin oldukça önemli bir konu olduğu söylenebilir. İnternetin giderek yaygınlaşmasıyla beraber bilgiye erişim hızının giderek artması, internet ortamlarında mevcut olan bilgilerin doğruluğunun ve kabul edilebilirliğinin kontrol edilmeden insanlar tarafından sahiplenilmesi birtakım problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan önemli gelişmeler insanoğlunun bu alandaki yeterliliklere sahip olma gereksinimini ortaya çıkarmıştır. Bireyler artık sadece bilgi tüketicisi olmak yerine aynı zamanda bilgiyi üretebilen, bilginin kullanımında bilinçli hareket edebilen dijital yetkinliğe sahip olmak zorundadır (Akkoyunlu ve Soylu, 2010).

Teknolojik yaşamda meydana gelen hızlı gelişmelerin doğrultusunda teknoloji alanındaki yeterliliklerin ifade edilmesinde kullanılabilecek kavramların sayısında bir artışın meydana gelmesine neden olmuştur. Bu alanda ortaya çıkan kavramların açıklanmasında ilgili alanyazında birçok çalışma yapıldığı görülmektedir. 1990-2014 yılları arasında teknolojik alanda dijital yetkinliğe yönelik terimsel açıklamaların incelendiği bir çalışmada dijital yetkinliğin birçok farklı alandan etkilenecek üretilen çok boyutlu kavram olarak nitelendirilebileceği ifade edilmektedir (Oliveira, Marques Molias & Esteve-Mon, 2015). Eğitim öğretim faaliyetlerinde dijital yetkinlik kavramına yönelik yapılan bir çalışmada kavramın teknolojinin iş yaşamında ve gündelik yaşamda bilinçli olarak kullanılabilmesi ve değerlendirilebilmesi anlamlarına geldiği ortaya konulmuştur (Ilomäki, Paavola, Kantosalo & Lakkala, 2016).

Uluslararası alanda kullanımı giderek yaygınlaşan dijital yetkinlik kavramının ülkemizde son yıllarda fazlaca konuşulmaya başlandığı ifade edilebilir. Türkiye’de Avrupa Yeterlilikler Çerçevesine uygun olarak hazırlanan ve 2016 yılı itibariyle uygulamaya konulan Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi kapsamında 8 anahtar yetkinlik yer almaktadır. Dijital yetkinlik bu anahtar yetkinlikler arasında yer alan önemli bir yetkinlik olarak ifade edilebilir (OECD, 2011).

Dijital yetkinlik günlük yaşamda bilgi ve iletişim teknolojilerinin bilinçli olarak kullanılması şeklinde ifade edilebilir. Bilgi üretimi, bilginin muhafaza edilmesi, bilgiye ulaşma ve kullanabilme noktasında bilgisayar ve diğer teknolojik araçlardan ağ bağlantıları yardımıyla internete erişim sağlanarak kullanılması dijital yetkinlik kapsamına giren konular arasında yer almaktadır. Herhangi bir konu hakkında internet ortamından yararlanarak yapılan araştırmalarda elde edilen bilgilerin eleştirel bir bakış açısıyla sistematik olarak kullanılması bireylerin dijital yetkinliklerinin önemli ölçütleri arasında gösterilebilir. Ayrıca gerçeği sanaldan ayırt edebilmek, karşılaşılan karmaşık bilgileri çözümleyerek anlayabilmek ve internetin kullanılarak bir konu hakkında bilgi servislere erişim sağlayabilmek dijital yetkinlik kapsamında ele alınabilir (Güneş, 2022).

Ülkemizde insanların toplumsal yaşamda veya uluslararası alanda ihtiyaç duyabileceği yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi kapsamında öğretim programlarında yer almaya başlamıştır. Devletlerin uluslararası alanda çağdaş gelişmeleri yakından takip ederek vatandaşlarını bu gelişmeler doğrultusunda donanımlı bir şekilde toplumsal yaşama dâhil etmesinde en önemli etken eğitim süreci olarak ifade edilmektedir. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde yer alan ve okullarda okutulacak derslerin öğretim programlarına dahil edilen yetkinlikler arasında dijital yetkinlik öğrenciler tarafından içselleştirilerek teknolojik araçların ve bilgiye erişimin bilinçli bir şekilde sağlanmasında önemlidir (OECD, 2011; TTKB, 2017).

Sosyal bilgiler, ortaokullarda okutulan bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır. 2018 yılında hazırlanan Sosyal bilgiler dersi öğretim programında Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi kapsamında; *“anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade ile dijital yetkinlik”* yetkinlikleri yer almaktadır. Öğretim programı kapsamında yer alan tüm yetkinliklerin açıklaması yapılmıştır. Yapılan açıklamalar arasında günlük yaşamda, iş yaşamında ve iletişim konularında bilgi ve iletişim teknolojilerinin bilinçli kullanımı dijital yetkinlik olarak ifade edilmektedir (MEB, 2018).

Son yıllarda kullanımı giderek artan dijital yetkinlik kavramına yönelik yapılan çalışmalar arasında lisansüstü tezlerin ortaya konulması kavramın daha derinlenmesine incelenerek açıklanmasında önemlidir. Eğitim ve öğretim faaliyetleri kapsamında hazırlanan öğretim programlarında yer alan dijital yetkinliğe yönelik lisansüstü

eserlerin niceliği, kapsamı, kavramsal tanımlamaları ve farklı bakış açılarından ele alınması gibi konularda mevcut durumun ortaya konulması ilerleyen yıllarda hazırlanacak tez çalışmaları için yol gösterici olabilir.

Dijital yetkinlik kapsamında ilgili alan yazın incelendiğinde çalışmaların daha çok öğretmen ve öğretmen adaylarının dijital yetkinlik düzeylerinin incelenmesi üzerine gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu kapsamda Şad ve Nalçacı (2015) yaptıkları çalışmalarında dijital yetkinlik kapsamında öğretmen adaylarının bilgi ve iletişim teknolojilerinin yeterli düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir. Diğer bir çalışmada Özerbaş ve Kuralbayeva (2018) öğretmen adaylarının internet kullanma sürelerinin dijital yetkinliklerini olumlu şekilde etkiledikleri sonucuna ulaşmışlardır. Çetin (2016) Fen bilimleri öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerini tespit etmeyi amaçladığı çalışmada katılımcıların dijital yetkinlik düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yaman (2019) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital yetkinlik düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemiş ve çalışmada öğretmen adaylarının yaş, cinsiyet, mezun oldukları lise ve aile durumu değişkenlerine göre dijital okuryazarlık düzeylerinde herhangi bir anlamlı farklılığın ortaya çıkmadığı sonucunu tespit etmiştir. Aynı çalışmada Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık etkinliklerine katılma durumları, bilgisayar sahibi olma durumu, internet kullanımı değişkenlerine göre dijital okuryazarlık düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaştığını ortaya koymuştur. Yontar (2019) çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre bir farklılaşma göstermediğini tespit etmiştir. Üstündağ, Bahçivan ve Güneş (2017) yaptıkları çalışmada Fen bilimleri öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerini incelemişlerdir. Çalışmada Fen bilimleri öğretmen adaylarının dijital okuryazarlıklarının iyi düzeyde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Kozan ve Özek (2019) ise yaptıkları çalışmada bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin adayların bir günde kullandıkları internet sürelerine göre herhangi bir anlamlı farklılık göstermediğini tespit etmişlerdir.

Dijital yetkinlik kapsamında ilgili literatürde incelenen çalışmaların öğretmen ve öğretmen adaylarına yönelik düzey belirleme ve farklı değişkenler açısından ele alınması şeklinde çalışma konusu olduğu görülmektedir. Bu kapsamda hazırlanan lisansüstü tezlerin incelenmesine yönelik herhangi bir çalışmanın olmaması ilgili literatürdeki boşluğu ifade edebilir. Çalışma kapsamında ilgili literatürde yer alan bu boşluğun giderilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda araştırmanın temel problemi; Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan dijital yetkinlik kapsamında hazırlanan lisansüstü tezler nelerdir? şeklinde ifade edilebilir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan dijital yetkinlik kapsamında hazırlanan lisansüstü eserleri ortaya koymaktır. Araştırmanın amacı doğrultusunda Ulusal Tez Merkezinde yer alan dijital yetkinlik kapsamında hazırlanan lisansüstü tezlerin;

- ✓ sayısı,
- ✓ hangi üniversiteler bünyesinde hazırlandığı,
- ✓ hangi anabilim dallarında hazırlandığı,
- ✓ lisansüstü tezlerde hangi araştırma yöntemlerinin kullanıldığı incelenmiştir.

2. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; çalışmanın modeli, verilerin toplanması ve verilerin analiz edilme süreci başlıklar halinde sunulmuştur.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar bir konu veya bir durum hakkında derinlemesine inceleme olanağı sunmaktadır (Karasar, 2012). Araştırmalarda temel amaç doğrultusunda belirlenen konu hakkındaki bilgileri kapsayan yazılı materyallerin incemesi olarak ifade edilen doküman analizi; ihtiyaç duyulan verilere ulaşma, ulaşılan dokümanların gerçekliğini kontrol etme, verileri anlaşılabilir hale getirme, analiz etme ve verilerin kullanılması şeklinde 5 aşamada gerçekleşmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu kapsamda araştırmanın amacına uygun olarak ihtiyaç duyulan dokümanlara araştırmacılar tarafından ulaşılmıştır.

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında belirlenen temel hedefe uygun olarak Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)'nun Ulusal Tez Merkezi veri tabanında erişime açık özet bölümünde dijital yetkinlik kavramının yer aldığı 16 lisansüstü tez

çalışmaya dahil edilmiştir. İncelenen lisansüstü tezlerde dijital yetkinlik kavramının dahil olması dışında herhangi bir sınırlama olmaksızın araştırmanın verileri kapsamında toplanması gerçekleştirilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz, araştırmalarda çeşitli yollarla toplanan verilerin daha önceden araştırmacılar tarafından belirlenen temalar kapsamında özetlenerek yorumlanması şeklinde ifade edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu kapsamda araştırmanın amacına uygun olarak incelenen lisansüstü tezlerin; sayısı, hazırlandığı üniversiteler ve anabilim dalları ile lisansüstü tezlerde kullanılan araştırma yöntemleri temaları önceden araştırmacılar tarafından oluşturularak verilerin analizi gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen verilerden ortaya çıkarılan bulgular; sayı bakımından, hazırlandığı üniversiteler ve anabilim dalları bakımından ve kullanılan araştırma yöntemleri başlıkları altında ele alınmıştır.

3.1. Dijital Yetkinlik Kapsamında İncelenen Lisansüstü Eserlere Ait Sayısal Bulgular

Araştırma kapsamında Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan dijital yetkinlik kapsamında hazırlanan lisansüstü tezlerin sayısal incelemelerine ait bulgular Tablo 3.1’de yer almaktadır.

Tablo 3.1. Lisansüstü Eserler Ait Sayısal Bulgular

İncelenen Lisansüstü Eserler	Yıl	Sayısal Değer
Coğrafya öğretmenlerinin Endüstri 4.0 bilgi düzeyleri ile dijital yetkinlik seviyelerinin belirlenmesi	2022	1
Dijital yetkinlikler bütünü olarak dijital okuryazarlık: Ölçek geliştirme çalışması	2020	2
Fen bilimlerinde akademik başarının, internet kullanımının, bağımlılığının ve sanal ortam yalnızlık düzey ilişkilerinin belirlenmesi	2020	3
Katılımcı kültürde dijital yetkinlikleri değerlendirmek için ölçek ve sayısallaştırma projesi: Türkiye vakası	2019	4
Öğretim programında yer alan yetkinliklere ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi	2022	5
Disiplin toplumundan bilgi toplumuna: Öğretmenin bilgi iktidarı	2022	6
Türkçe öğretmeni adaylarının e-öğrenme hazır bulunuşluğunun incelenmesi	2022	7
Ortaöğretim öğrencilerinin Türkiye yeterlikler çerçevesi anahtar yetkinliklerinin yapısal eşitlik modeli analizi ve yetkinlik düzeylerinin incelenmesi	2022	8
Çocuk dergileri metinlerinin Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler ve yetkinlikler açısından incelenmesi (2018-2020)	2022	9
Covid-19 (Koronavirüs) salgını sürecinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma becerisinin öğretimi	2021	10
İstatistiksel kavramların teknoloji kullanımıyla öğretime yönelik tasarlanan bir öğretim modülünün etkililiğinin incelenmesi	2020	11
Hayat bilgisi ders kitaplarının Türkiye yeterlilikler çerçevesinde yer alan anahtar yetkinlikler açısından incelenmesi	2019	12
9.sınıf öğrencilerinin dijital yetkinliklerinin istatistik dersi kapsamında geliştirilmesi	2019	13

Temel eğitim programları ve ders kitaplarının dijital okuryazarlık bağlamında incelenmesi	2019	14
Akıllı Çağda Dijital Dönüşüm Bileşenlerinin Önceliklendirilmesi Ve Bir Uygulama	2019	15
Bilgisayar bilimleri dersi öğretim programının Türkiye yeterlilikler çerçevesi(TYÇ)'ne uyumunun incelenmesi	2019	16
Toplam		16

Tablo 3.1. incelendiğinde hazırlanan lisansüstü eserlerin özetinde dijital yetkinlik kavramına yönelik ifadelerin yer alması görülmüştür. Bu kapsamda özetinde dijital yetkinlik kavramını içeren toplam 16 lisansüstü tez çalışmasının hazırlandığı tespit edilmiştir. İncelenen lisansüstü tez çalışmalarının 2019-2022 yılları arasında hazırlandığı görülmektedir (Bkz. Tablo 3.1.).

3.2. Dijital Yetkinlik Kapsamında İncelenen Lisansüstü Eserlerin Düzeylerine Ait Bulgular

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü eserlerin yüksek lisans ve doktora düzeylerinin tespiti gerçekleştirilmiştir. İncelenen lisansüstü eserlerin hangi düzeyde hazırlandığına ait bulgular Tablo 3.2’de yer akmaktadır.

Tablo 3.2. Lisansüstü Eserlere Ait Sayısal Bulgular

Lisansüstü Eser Sırası	Düzy
1	Yüksek Lisans
2	Doktora
3	Yüksek Lisans
4	Doktora
5	Yüksek Lisans
6	Yüksek Lisans
7	Yüksek Lisans
8	Doktora
9	Yüksek Lisans
10	Yüksek Lisans
11	Doktora
12	Yüksek Lisans
13	Yüksek Lisans
14	Yüksek Lisans
15	Yüksek Lisans
16	Yüksek Lisans

Tablo 3.2. incelendiğinde araştırma kapsamında analiz edilen lisansüstü tezlerin 12 tanesinin yüksek lisans ve 4 tanesinin doktora düzeyinde hazırlandığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgudan hareketle dijital yetkinlik kapsamında doktora düzeyinde tezlerin sayısının yüksek lisans düzeyine göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda ilerleyen yıllarda dijital yetkinlik kapsamında doktora düzeyine yönelik tezlerin hazırlanabilirliği söylenilebilir.

3.3. Dijital Yetkinlik Kapsamında İncelenen Lisansüstü Eserlerin Üniversitelere Ait Bulgular

Araştırma kapsamında Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan dijital yetkinlik kapsamında hazırlanan lisansüstü tezlerin hangi üniversiteler bünyesinde çalışma konusu olduğu Tablo 3.3.'te yer almaktadır.

Tablo 3.3. Lisansüstü Eserlerin Hazırlandığı Üniversitelere Ait Bulgular

Lisansüstü Eser Sırası	Üniversite
1	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
2	Marmara Üniversitesi
3	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
4	İstanbul Bilgi Üniversitesi
5	Mardin Artuklu Üniversitesi
6	Yıldız Teknik Üniversitesi
7	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
8	Mersin Üniversitesi
9	Trabzon Üniversitesi
10	Adıyaman Üniversitesi
11	Marmara Üniversitesi
12	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
13	Yeditepe Üniversitesi
14	Gazi Üniversitesi
15	Bahçeşehir Üniversitesi
16	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Tablo 3.3'e göre araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin 3 tanesinin Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde 2 tanesinin Marmara Üniversitesinde ve diğerlerinin birer tane olarak Bahçeşehir Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Adıyaman Üniversitesi, Trabzon Üniversitesi Mersin Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi bünyesinde hazırlandığı görülmüştür.

3.4. Dijital Yetkinlik Kapsamında İncelenen Lisansüstü Eserlerin Anabilim Dallarına Ait Bulgular

Araştırma kapsamında Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan dijital yetkinlik kapsamında hazırlanan lisansüstü tezlerin hangi anabilim dalları bünyesinde çalışma konusu olduğu Tablo 3.4.'te yer almaktadır.

Tablo 3.4. Lisansüstü Eserlerin Hazırlanıldığı Anabilim Dallarına Ait Bulgular

Lisansüstü Eser Sırası	Anabilim Dalı
1	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim
2	Gazetecilik Ana Bilim Dalı
3	Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı
4	İletişim Ana Bilim Dalı
5	Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
6	Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
7	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
8	Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
9	Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı
10	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
11	Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı
12	Temel Eğitim Ana Bilim Dalı
13	Bilgi Teknolojileri Ana Bilim Dalı
14	Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
15	Mühendislik Yönetimi Ana Bilim Dalı
16	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tablo 3.4.'e göre araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin; Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazetecilik Ana Bilim Dalı, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı, İletişim Ana Bilim Dalı, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Bilgi Teknolojileri Ana Bilim Dalı, Mühendislik Yönetimi Ana Bilim Dalı ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalında hazırlandığı tespit edilmiştir. İncelenen lisansüstü tezlerin çoğunlukla eğitim anabilim dallarında hazırlanması güncel olarak okullarda okutulan derslerin öğretim programında yer alan temel yetkinliklerin ön plana çıkmasından kaynaklandığı söylenebilir. Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan dijital yetkinliğe yönelik incelenen lisansüstü tezlerin 4 tanesinin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi anabilim dalında hazırlanması bu konuda hazırlanacak tezler için önemli bir temel olabilir.

3.5. Dijital Yetkinlik Kapsamında İncelenen Lisansüstü Eserlerde Kullanılan Araştırma Yöntemlerine Ait Bulgular

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü eserlerde kullanılan araştırma yöntemlerinin tespiti gerçekleştirilmiştir. İncelenen lisansüstü eserlerde kullanılan araştırma yöntemlerine ait bulgular Tablo 3.5'te yer almaktadır.

Tablo 3.5. Lisansüstü Eserlerde Kullanılan Araştırma Yöntemlerine Ait Bulgular

Lisansüstü Eser Sırası	Araştırma Yöntemi
------------------------	-------------------

1	Nitel Araştırma
2	Nicel Araştırma
3	Nicel Araştırma
4	Nitel Araştırma
5	Nicel Araştırma
6	Nitel Araştırma
7	Nicel Araştırma
8	Nicel Araştırma
9	Nitel Araştırma
10	Nitel Araştırma
11	Çoklu/Karma Yöntem
12	Nitel Araştırma
13	Nitel Araştırma
14	Nitel Araştırma
15	-
16	Nitel Araştırma

Tablo 3.5.'e göre araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin 9 tanesinde nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı, 5 tanesinde nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı ve 1 tanesinde de çoklu/karma araştırma yönteminin kullanıldığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezler arasında 1 tezin içeriğinde araştırma yöntemi ile ilgili herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Araştırmada incelenen lisansüstü tezlerde çoğunlukla nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı buna karşın nicel ve çoklu/karma araştırma yöntemlerinin daha az kullanıldığı görülmektedir. İlerleyen zamanlarda hazırlanacak lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerinin tespitinde ulaşılan bu bulgu yol gösterici olabilir.

4. SONUÇ

Bu araştırmada Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan dijital yetkinlik kavramının lisansüstü tezlerin özet bölümünde yer alma sınırlılığına göre incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK)'nin lisansüstü tez veri tabanı olan Ulusal Tez Merkezinde erişime açık olarak 16 lisansüstü tez çalışmasının özet kısmında dijital yetkinlik kavramına yönelik ifadelerin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmelerin insanların günlük yaşamında meydana getirdiği değişimler dikkate alındığında dijital yetkinlik kavramının önemi ön plana çıkmaktadır.

Bilginin üretilmesi, erişimi, saklanması ve kullanımında bilinçli olmayı kapsayan dijital yetkinlik kavramına yönelik hazırlanacak lisansüstü tez çalışmalarının kavramın derinlenmesine incelenerek farklı boyutlarla ele alınmasına olanak sağlayabilir. Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tez çalışmalarının 2019-2022 yılları arasında hazırlandığı, bu tarihler öncesinde herhangi bir tez çalışmasının yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuç doğrultusunda dijital yetkinlik konusunun lisansüstü tezler kapsamında kısıtlı sayıda ele alındığı ve henüz yeni bir çalışma alanı olarak karşımıza çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Akdemir (2022) yapmış olduğu tez çalışmada dijital yetkinlik konusunun henüz yeni bir çalışma konusu olduğunu vurgu

yapmaktadır. Bu nedenle ilgili literatürde diital yetkinlik kapsamında hazırlanan çalışmalarında kısıtlı sayıda olduğu ifade edilmiştir.

Araştırmada incelenen lisansüstü tez çalışmalarının 12 tanesinin yüksek lisans ve 4 tanesinin doktora düzeyinde hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuç doğrultusunda dijital yetkinlik kavramına yönelik doktora tez çalışmalarının yüksek lisans tez çalışmalarına göre daha az sayıda olduğu ve ilerleyen yıllarda hazırlanacak doktora tezlerine konu olabileceği söylenilebilir. Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin 3 tanesinin Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde 2 tanesinin Marmara Üniversitesinde ve diğerlerinin birer tane olarak Bahçeşehir Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Adıyaman Üniversitesi, Trabzon Üniversitesi Mersin Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi bünyesinde hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuç doğrultusunda farklı üniversiteler bünyesinde dijital yetkinlik kavramını konu alan lisansüstü tez çalışmalarının yapılabileceği ifade edilebilir.

Araştırmada incelenen lisansüstü tezlerin; Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazetecilik Ana Bilim Dalı, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı, İletişim Ana Bilim Dalı, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Bilgi Teknolojileri Ana Bilim Dalı, Mühendislik Yönetimi Ana Bilim Dalı ve Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalında hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen lisansüstü tezlerin çoğunlukla eğitim bilimleri anabilim dallarında hazırlanması güncel olarak okullarda okutulan derslerin öğretim programında yer alan temel yetkinliklerin ön plana çıkmasından kaynaklandığı söylenebilir. Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan dijital yetkinliğe yönelik incelenen lisansüstü tezlerin 4 tanesinin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi anabilim dalında hazırlanması bu konuda ilerleyen yıllarda hazırlanacak tezler için önemli bir temel olabilir.

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin 9 tanesinde nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı, 5 tanesinde nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı ve 1 tanesinde de çoklu/karma araştırma yönteminin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezler arasında 1 tezin içeriğinde araştırma yöntemi ile ilgili herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Araştırmada incelenen lisansüstü tezlerde çoğunlukla nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı buna karşın nicel ve çoklu/karma araştırma yöntemlerinin daha az kullanıldığı görülmektedir. İlerleyen zamanlarda hazırlanacak lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerinin tespitinde ulaşılan bu sonuç yol gösterici olabilir.

KAYNAKÇA

- Akdemir, B. (2022). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 21. Yüzyıl Becerileri Çerçevesinde Dijital Yetkinlik Düzeyi: Adana İli Örneği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Mersin.
- Akkoyunlu, B. ve Soylu, Y. (2010). Öğretmenlerin sayısal yetkinlikleri üzerine bir çalışma. Türk Kütüphaneciliği, 24(4), s. 748-768.
- Çetin, O. (2016). Pedagojik formasyon programı ile lisans eğitimi fen bilimleri öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(2), 658-685.
- Gallardo-Echenique, E. E., de Oliveira, J. M., Marqués-Molias, L., & Esteve-Mon, F. (2015). Bilgi Toplumunda Dijital Yeterlilik. MERLOT Journal of Online Learning and Teaching, 11(1), s. 1-16.
- Güneş, S. B. (2022). Öğretim programında yer alan yetkinliklere ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mardin Artuklu Üniversitesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Mardin.
- Ilomäki, L., Paavola, S., Kantosalo, A., & Lakkala, M. (2016). Digital Competence-an emergent boundary concept for policy and educational research. Educ. Inf. Technol (21), s. 655-679.
- Kozan, M. (2018). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ve siber zorbalığa ilişkin duyarlılıklarının incelenmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- MEB. (2018). Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı (ilkökul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- OECD. (2011). Students, Computers and Learning: Making the connection. OECD Publishing.

- Özerbaş, M. A., ve Kuralbayeva, A. (2016). Türkiye ve Kazakistan ilkokul-ortaokul öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin karşılaştırılmalı olarak değerlendirilmesi. 15. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitim Sempozyumu 11-14 Mayıs 2016, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Özetler Kitabı, Ankara: Pegem Akademi, 44.
- Şad, S. ve Nalçacı, Ö. (2015). Öğretmen adaylarının eğitimde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmaya ilişkin yeterlilik algıları. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(1), 177-197.
- Üstündağ, M. T., Güneş, E. ve Bahçivan, E. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması ve fen bilgisi öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık durumları, Journal of Education and Future, 12, 19-29.
- Yaman, C. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesiörneği), (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Ömer Halisdemir ÜniversitesiEğitim BilimleriEnstitüsü, Niğde.
- Yıldırım, A. ve Simsek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yontar, A. (2019). Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 7(4), 815-824.